

Kandidatnummer: 189

Homofili som problem i ungdomslitteraturen

Bacheloroppgave [2017]
Bachelor i bibliotek- og informasjonsvitenskap
Høgskolen i Oslo og Akershus, Institutt for arkiv-, bibliotek- og informasjonsfag

Abstract:

I 2013 etterlyste daværende leder for Skeiv ungdom, Åshild Marie Vige, flere bøker for skeive ungdommer hvor historien har en positiv vinkling (Sigvartsen, 2013). Høsten tre år senere skrev NRK om «problemfri homofili» i litteraturen og viste til flere bokutgivelser samme år som ikke behandlet homofili som noe problem (Monrad-Krohn, 2016b, 2016a). Formålet med denne oppgaven er å se på på hvilke måter homofili problematiseres i nyere skjønnlitteratur for ungdom. Problemstillingen er besvart gjennom å nærlese og analysere 12 forskjellige ungdomsromaner utgitt fra 2010 og frem til idag (2017). Oppgaven vil vise at homofili fortsatt problematiseres i stor grad, også i litteratur for ungdom og det beskrives fire måter dette blir gjort på i denne oppgaven. Det konkluderes også med at det er en mangel på variasjon i fortellingene om homofile eller lesbiske karakterer i nyere norsk litteratur.

Forord

then I cried, because all my life

I have known something was off

But you just shrugged and said:

"it ain't just you"

Secrets (Cellar door) - Radical Face

Innholdsliste

Innledning og problemstilling	5
Metode.....	5
Utvalget av bøker.....	5
Begrepsforklaring.....	6
De rundt aksepterer det ikke homofili.....	7
Analyse av Leons hemmelighet	7
Sammendrag	7
Leons foreldres forventninger.....	7
Bendiks bror og fars holdning til homofili.....	9
Leons utvikling	10
Eksempler	12
Nærmere kommer vi ikke	12
Hvis du lyver.....	13
Jeg gir deg sola	14
Hovedpersonen aksepterer ikke legningen sin	15
Analyse av Som ild	15
Sammendrag	15
Lollos følelser for Anna.....	15
Familie og venners heteronormative kommentarer.....	17
Lollos fornektelse av å være lesbisk	18
Eksempel.....	19
Aristotle and Dante discover the secrets of the universe.....	19
Død og selvmord.....	21
Analyse av Fluen	21
Sammendrag.....	21
Vivian og Lillians forhold og Lillians død.....	21
Vivians liv etter Lillians død.....	23
Henriks selvmordstanker	25
Eksempler.....	26
De fortapte barns frelser.....	26
Det niende bohembud.....	27
Negativ bakgrunnshistorie	28
Eksempler	28
Jeg er så jævla easygoing og vingspenn.....	28
Litterære rollemodeller	30
Avslutning.....	31
Litteraturliste.....	33

Innledning og problemstilling

I 2013 etterlyste daværende leder for Skeiv ungdom, Åshild Marie Vige, flere bøker for skeive ungdommer hvor historien har en positiv vinkling (Sigvartsen, 2013). Høsten tre år senere skrev NRK om «problemfri homofili» i litteraturen og viste til flere bokutgivelser samme år som ikke behandlet homofili som noe problem (Monrad-Krohn, 2016b, 2016a). I tillegg sa Anne Holt allerede i 2002 at «i skjønnlitteraturens verden handler det ikke lenger alltid om homofili som noe problematisk eller annerledes» (U. C. Andersen, 2002). Mellom Anne Holts utsagn og Skeiv Ungdoms etterlysning etter bøker med positive historier ligger det derfor et spenningsforhold. Motivasjonen min for å skrive denne oppgaven er derfor å se på dette spenningsforholdet, da dette er to påstander som motsier hverandre. Allerede da jeg skulle finne litteratur som skulle være grunnlaget for oppgaven, så jeg at emneordene fra Deichman allerede ga en antydning på problematisk tematikk. Eksempler på noen av emneordene er selvmord, manipulering, sekt, døden, sorg, depresjon, alkoholisme. Etter å ha lest gjennom bøkene som ligger til grunn for denne oppgaven, så det ut til at bare en av de bøkene hadde en positiv historie fra start til slutt. I denne oppgaven skal jeg derfor besvare problemstillingen:

På hvilke måter problematiseres homofili i nyere skjønnlitteratur for ungdom?

Metode

Oppgaven er blitt løst som en litteraturstudie og bygger i stor grad på mine analyser av de forskjellige bøkene. Arbeidet har bestått i å nærlese alle bøkene, som har lagt grunnlaget for analysene i oppgaven. I tillegg har jeg støttet meg på mer generell sekundærlitteratur og teori, da jeg ikke har klart å finne noen studier eller undersøkelser som har gått inn på hvordan homofili problematiseres i litteraturen.

Utvalget av bøker

For å finne frem til relevant skjønnlitteratur til oppgaven har jeg brukt følgende kriterier. Bøkene skulle i hovedsak henvende seg til målgruppen ungdom fra ungdomsskolealder og opp til 18 år, og hovedpersonen(e) i bøkene skulle være homofile eller lesbiske. Utvalget ble gjort ved å søke i Deichmans katalog. Her søkte jeg på emneordene “homofili”, “lesbisk” og “bifil”. Deretter begrenset jeg hvert av søkene til norskspråklige bøker. I utvalget er det også tatt med en engelsk bok, fordi jeg hadde kjennskap til den fra før. I tillegg begrenset jeg søkeresultatet til kun bøker gitt ut etter 2010, for å sikre at dette var nyere skjønnlitteratur. For å treffe målgruppen begrenset jeg

også på alder, hvor alderen 13-15 år passet best og ga treff på bøker som også passet eldre ungdom opp til 18 år. Det ble også begrenset til bare fiksjonsbøker. Dette førte til 16 treff på homofili som emneord, 6 treff på lesbisk og 0 på bifil (i januar 2017). Jeg leste deretter alle bøkene og gjorde til slutt et utvalg av 12 bøker. Noen av bøkene ble valgt bort fordi hovedpersonen i boka ikke var lesbisk eller homofil.

Utvalget av bøkene ble gjort på denne måten, fordi det er slik bøkene blir formidlet til ungdom i katalogen. Bøker som tar opp homofili som tema er kanskje vanskeligere å spørre om enn andre, og da kan det være det er enklere å søke selv, enn å måtte spørre noen. Dette oppsummerer Malene Gundersen i *ressurspakke for undervisning om homofili i profesjonsutdanningene* med “Hvis erkjennelsen om at man er homofil begynner å svirre i hodet, vil mange velge selv å håndtere informasjonsgjenfinningen på biblioteket. Hvor åpent “kollektivt sinn” samfunnet enn påstår å ha, er det ikke ensbetydende med at det er en enkel sak å gå til en bibliotekar og ytre et ønske om en bok med temaet homofili” (Gundersen, 2010, s. 78). Jeg har derfor valgt å velge bøker med den metoden jeg tror ungdom selv i stor grad vil bruke for å finne disse bøkene.

Etter å ha lest alle bøkene, så jeg noen tendenser og basert på disse kategoriserte jeg dem inn under fire måter som på ulikt vis problematiserer homofili. De ulike måtene bøkene fremstilte homofili som noe vanskelig var: gjennom at hovedpersonen ikke aksepterte sin egen legning, at det er familie eller venner rundt dem som ikke aksepterer hovedpersonens legning, ved at bøkene ender med død eller selvmord og ved at hovedkarakterene må leve i en vanskelig situasjon. Denne bacheloroppgaven vil derfor basere seg på tre analyser av bøker som tar opp disse problemene, med tilhørende eksempler fra andre bøker fra utvalget.

Begrepsforklaring

Innledningsvis har jeg brukt organisasjonen Skeiv Ungdom sin definisjon på homofili, altså en person som kan bli tiltrukket og forelsket i en av samme kjønn (Skeiv ungdom, udatert). Videre i oppgaven har jeg valgt å bruke betegnelsen homofil om guttekarakterene og betegnelsen lesbisk for jentekarakterene. Det varierer i bøkene hvorvidt hovedkarakteren selv reflekterer rundt sin egen legning, om de er homofile, lesbiske eller bifile. I de bøkene hvor karakteren kanskje kunne tolkes som bifil har jeg likevel valgt å holde meg til legningene lesbisk eller homofil når jeg beskriver dem i teksten, fordi ingen av karakterene eksplisitt identifiserer seg som bifil. Jeg er klar over at å tilegne karakterene en legning kan være problematisk, spesielt ved å ikke bruke bifil i det hele tatt. Utvalget

viser at det er mangel på representasjon for bifile karakterer som eksplisitt identifiserer seg som det. Ved å ikke bruke bifil om noen av karakterene, kan dette også fremheve at det er mangel på representasjon for denne legningen i ungdomslitteraturen. Dette er et problem man kunne sett på i en egen oppgave og jeg har derfor valgt å ikke gå inn i det tolkningsarbeidet.

Analyse: på hvilke måter problematiseres homofili i bøkene?

De rundt aksepterer det ikke homofili

Den første måten homofili problematiseres på er ved at familie eller venner gir uttrykk for at de ikke aksepterer homofili. Her skal jeg gå nærmere inn på boka *Leons hemmelighet* av Tor Fretheim (2016) og i tillegg bruke eksempler fra andre bøker hvor homofili også problematiseres slik.

Analyse av *Leons hemmelighet*

Sammendrag

Leons hemmelighet handler om 16 år gamle Leon og hvordan han begynner å forstå at han er homofil. Leon møter Bendik, en gutt han først blir veldig opptatt av å finne ut hvem er, før han innser at han er forelsket i ham. Samtidig tenker Leon mye på at han er homofil og hva det betyr for ham og hans liv. Mot slutten av boka blir Leon og Bendik sammen og de bruker mye av tiden på å snakke om legningen sin med hverandre. Boka ender med at Bendik må flytte til Tyskland fordi faren hans mener han trenger et nytt og bedre miljø rundt seg. Etter Bendik får ikke Leon noen ny kjæreste, i stedet avtaler han å møte gutter gjennom internett (Fretheim, 2016).

Leons foreldres forventninger

Leon kjenner på forventningene fra foreldrene til hvordan han skal være og leve. De forventer at han skal få seg jentekjæreste og etterhvert også få barn. Det kommer frem i dette sitatet:

Jeg skulle også hatt en bror som var eldre enn meg.

Han døde før jeg var født. (...)

Han er vår store sorg, sier foreldrene mine.

Du er vår store glede, sier de til meg.

Jeg er deres fremtid, sier de.

Det er jeg som skal føre slekten videre, sa de da de talte til meg i konfirmasjonen (Fretheim, 2016, s. 12).

Han er den eneste som kan gi dem barnebarn ettersom storebroren døde. På grunn av denne forventningen, frykter Leon at han ikke kommer til å bli akseptert som homofil av foreldrene. Leon snakker selv om disse forventningene også, i en samtale han har med Bendik. Bendik spør hva familien hans synes om at han er homofil, hvor Leon svarer at han ikke har snakket med dem om det, fordi han er redd for å skuffe dem (Fretheim, 2016, s. 87). I tillegg til kommentaren om at han skal føre slekten videre, kommer de stadig vekk med kommentarer som viser til forventninger om at han skal få seg jentekjæreste og at det er det som er normalt. Faren hans sier for eksempel da han snakker om Marilyn Monroe at «En kvinne lever i menns fantasier. Det kommer hun alltid til å være, sa pappa. Sånn er det å være mann, sa pappa og klappet meg på skulderen» (Fretheim, 2016, s. 46). Her impliserer han at en del av det å være mann er å fantasere om kvinner.

Da de er på ferie, lyver Leon om å ha møtt en jente, fordi han egentlig har vært på museum og brukt lang tid på å studere to mannlige, nakne statuer (Fretheim, 2016, s. 50-51). Til dette får han positive svar fra foreldrene, som at han har lyst til å møte denne jenta. Disse positive svarene støtter opp under følelsen av at ved å være interessert i en jente, gjør Leon noe riktig, følger normen som sier at det normale er å være hetero. Han får de samme positive svarene fra foreldrene igjen når han lyver om å ha fått seg kjæreste senere i boka også (Fretheim, 2016, s. 65). Dette forsterker følelsen av at han gjør det rette ved å ha en jentekjæreste.

Disse eksemplene viser at foreldrene til Leon påvirker han med heteronormativ tankegang. En måte å definere heteronormativitet er slik det er blitt gjort i artikkelen *To Hide or Not to Hide, That Is the Question!* som lyder som følgende:

Heteronormativity is the term used to describe the powerful heterosexual structure and normative principle. The term refers to the assumption that heterosexuality is a general norm, that is, heterosexuality is the only sexuality of individuals and society. The heterosexual norm strengthens traditional gender roles through, for example, conservative views on the nuclear family. A consequence of heteronormativity is that homosexuals are

addressed and treated like heterosexuals. People are assumed to be heterosexuals until they do or say something that disproves this assumption. This means lesbians or gay men may choose to hide and remain invisible due to fear of negative attitudes and repercussions (Röndahl, Innala & Carlsson, 2008, s. 214).

Heteronormativitet er altså den automatiske tanken hvor man går ut ifra at alle er heterofile og de skriver også her at det er vanlig å behandle alle som heterofile helt frem til man kommer ut av skapet og forteller at de har en annen legning. Det er ulike måter man kan behandle folk som om de er heterofile på, det kommer jeg nærmere inn på i flere av analysene. Tanken om hva en kjernefamilie er, hvor man har kone, mann og barn, er også uttrykk for en heteronormativ tankegang. Foreldrene til Leon går ikke bare ut ifra at han er heterofil, de forventer at han skal være det, fordi han er den ene sønnen de har igjen. Denne tanken om hvordan en kjernefamilie skal være, kommer også tydelig frem ved at de oppmuntrer han til å ha jentekjæreste og forventer at han skal gi dem barnebarn.

Bendiks bror og fars holdning til homofili

Leon ser Bendik flere ganger etter første møtet på kinoen, den ene gangen går Bendik med broren sin. Broren passer på at Bendik ikke ser Leon, fordi han vet at det er noe mellom Leon og Bendik. «Jeg likte ikke blikket hans. Fikk en følelse av at jeg hadde gjort noe galt. At jeg burde ha dårlig samvittighet for et eller annet. Torde ikke annet enn å snu» (Fretheim, 2016, s. 16). Det kommer frem senere i boka at broren til Bendik vet at Bendik liker gutter. Dette negative blikket han sender Leon, som Leon oppfatter som ubehagelig, er for å vise misnøye over at Leon og Bendik er interessert i hverandre. Det gale Leon føler han har gjort når han får blikket fra broren, er å være interessert i Bendik.

I likhet med broren, er faren til Bendik også negativ til homofili. Bendik forteller Leon om hvordan faren hans fant ut at Bendik er homofil, ved at han hadde tatt med seg en gutt han møtte på kinoen hjem (Fretheim, 2016, s. 85). De dro hjem til Bendik, fordi gutten var redd for at de ville blitt slått ned om de kysset på gata slik at alle så dem.

Plutselig rev han opp døren så den smalt i veggen.

-Eier dere ikke skam? sa han.

- Nei, hadde Bendik svart.
- Dette glemmer vi, sa faren.
- Dette kommer jeg til å huske så lenge jeg lever, sa Bendik.
- Dette tier vi om, sa faren (Fretheim, 2016, s. 85).

Dette avsnittet viser hvilke homofobiske holdninger disse guttene må forholde seg til. LHBT-senteret ga i 2014 ut faktaheftet *kunnskap om levekår og livskvalitet for lesbiske, homofile, bifile og transpersoner* og der defineres homofobi slik: «Homofobi er frykt for homofile og homoseksualitet, som kan gi seg uttrykk i fordommer og aggressivitet. Homofobi brukes for å beskrive negative handlinger og holdninger rettet mot homofile og bifile i et samfunn eller i en subkultur» (LHBT: status 2014, faktahefte, 2014, s. 6). At noen vil banke dem opp fordi de kysser på gata, viser homofobiske holdninger fordi de kan reagere på det med aggresjon. Det er også tydelig at faren til Bendik har negative holdninger mot homofile, gjennom at han sier at dette er noe skammelig og at det bør ties ihjel. Dette er vanskelig for Bendik, det kommer frem gjennom setningen om at han kommer til å huske dette for alltid. Det viser at påkjenningen av at faren ikke godtar han er stor.

Leons utvikling

Før Leon har begynt å ta inn over seg hva det betyr for ham at han er homofil og før alle samtalen med Bendik hvor andres holdninger kommer frem, ser han ikke på det å være homofil som noe problematisk. Et eksempel på det er i en scene der Leon sitter og ser på folk i parken og oppdager det han beskriver som to alminnelige menn og et barn (Fretheim, 2016, s. 22). De fanger oppmerksomheten hans når de to mennene kysser.

Så kysset de.

De kysset hverandre på munnen uten å tørke vekk grøten eller hva det nå var de hadde smakt på.

Ungen begynte å le.

Hun strekte armene opp i været.

Hun ville de skulle løfte henne opp.

Ville også ha et kyss.

Hun fikk det.

To kyss.

Et kyss på hvert kinn.

Jeg smilte til dem, men de så meg ikke (Fretheim, 2016, s. 23).

Han viser ingen negative reaksjoner, men smiler når han ser dem. Dette er også et bilde på hvordan fremtiden hans kan se ut, at han en dag har mann og barn han kan kose seg i parken med. Han begynner likevel etterhvert å innse at andres holdninger til homofili ikke er like positiv som hans egen, gjennom forventningene fra foreldrene og samtalene med Bendik. Dette kommer blant annet frem i dette sitatet. «Jeg hadde ingen fiender. Det var andre som ville ha meg som fiende» (Fretheim, 2016, s. 39). I forlengelsen av dette trekker han den slutningen at legningen hans er noe som må holdes hemmelig, både for familie og for klassekamerater (Fretheim, 2016, s. 54, 57). Senere jogger han forbi stedet i parken hvor han hadde sett de to mennene med barnet og understreker at paret ikke er der lenger (Fretheim, 2016, s. 61). Gjentakelsen av denne hendelsen viser hvor viktig det var for ham å se dem. Han husker dem fortsatt og har tenkt på dem. I tillegg kan det at de er borte vise til at Leons håp om å få leve et slikt liv også er borte. I en av disse samtalene med Bendik sier han følgende: «Noen synes det er en hemmelighet man skal dø med, sa Bendik. Han mente ikke å trøste meg» (Fretheim, 2016, s. 87). Dette viser at Leon tar inn over seg alvoret i hvordan andres negative holdninger kan påvirke dem og vissheten om at noen faktisk kunne ønske dem døde, er med på å legge lokk på Leons tanker om å noen gang kunne være åpen om legningen sin.

En av de siste dagene før Bendik drar, beskrives det kort at de to sitter tett sammen og holder hender, hvor Leon tenker at han aldri har kjent noe så godt før (Fretheim, 2016, s. 97). Tankene hans slutter med et «men», som understreker at selv om han ikke oppfatter dette som noe annet enn fint og godt, er det andre der ute som ikke godtar det og derfor kan det ikke nytes uten ettertanke. Bendik blir sendt til Tyskland, og boka ender med en beskrivelse av hvordan livet til Leon går etter Bendik er borte. Han treffer gutter på internett som han avtaler å møte i andre byer, slik at ingen kan kjenne han igjen (Fretheim, 2016, s. 107). Det kommer tydelig frem at det er seksuelle treff hvor han ikke treffer samme person flere ganger. Denne avslutningen viser hva slags liv han tenker at det er mulig å leve. Andres negative holdninger til legningen hans, for eksempel faren til Bendik og foreldrenes forventning om at han skal være heterofil påvirker han så mye at han velger han å ikke prøve å finne kjærlighet, men må i stedet ta til takke med å treffe ukjente gutter i skjul.

Leon er derfor en rund karakter, han endrer seg i løpet av boka. Dette er en negativ endring. Han går

fra å være håpefull og åpen i forhold til legningen sin, slik man så i parkscenen med de to mennene og barnet, til å ikke kunne leve livet sitt åpen som homofil, fordi han føler presset fra foreldrene og har sett og hørt andres holdninger til legningen hans. Han blir mer og mer innesluttet og går så langt som å si at dette er en hemmelighet ingen måtte få vite om (Fretheim, 2016, s. 57). Det ender med at han ikke har sunne forhold og han får ingen lykkelig slutt.

Denne boka problematiserer derfor homofili på flere måter. Gjennom sitt uttrykk for heteronormativitet sier den noe om at homofili ikke er normalt i samfunnet, tvert imot oppmuntres det gjennom foreldrene til Leon å leve heterofilt selv om man ikke er det. En annen måte den problematiserer homofili på er gjennom homofobiske holdninger og hvor disse går så inn på hovedpersonen at selv om han ikke synes det er galt å være homofil selv, velger han å leve i skjul i frykt for hvordan andre kommer til å reagere. I sin bok *Identitet på liv og død* har Tone Hellesund intervjuet unge homofile, bifile og lesbiske mennesker og undersøkt hva det er som er vanskelig i forhold til legningen sin som gjør at de har hatt selvmordstanker eller forsøkt å ta livet av seg (Hellesund, 2008). Hun skriver at “De fleste lesbiske og homofile ønsker at familie og venner ikke skal se på deres kjærlighetsforhold og seksuelle identiteter som et problem. Frykt for manglende aksept fra familie, venner, skolekamerater og naboer har for alle dem jeg har intervjuet, vært en sentral del av det de har opplevd som belastende” (Hellesund, 2008, s. 12). Dette ligner Leons opplevelse av frykt for å ikke bli akseptert også og viser at gjennom å være belastende for ham, problematiseres det å være homofil.

Eksempler

Nærmere kommer vi ikke

I boka *Nærmere kommer vi ikke* av Monika Steinholm (2016) bytter man på å følge de to 17 år gamle guttene Jens og Eddor. Jens har innsett at han er homofil, og reiser derfor på ferie til onkelen sin som også er homofil, for å komme seg vekk fra bestekameraten han er forelsket i. Her treffer han Eddor, og selv om Eddor har jentekjæreste i starten av boka, blir han etterhvert forelsket i Jens. De rekker ikke å fortelle faren til Eddor om forholdet deres, og problemet oppstår først når han en kveld ser dem kysse gjennom vinduet (Steinholm, 2016, s. 210). Eddor har tidligere den dagen sagt til Jens at han tror faren kommer til å synes det er greit, fordi faren virket også ok med homofile da Jens fortalte om onklene sine og pride-paraden de planlegger å ha i løpet av sommeren (Steinholm, 2016

s. 209). Det viser seg likevel at faren hans ikke reagerer like positivt som Edor tror.

Pappa står fortsatt og tviholder i vinduskarmen mens han ser ut gjennom vinduet.

- Pappa, sier jeg, men han svarer ikke. - Pappa?

Han snur seg mot meg. Møter ikke blikket mitt. Ser ikke på meg da han går forbi meg.

- Pappa?

Han lukker soveromsdøra bak seg.

Huset er stille.

Alt jeg hører, er regnet mot ruta.

Pusten min.

Gråten min.

- Pappa? Hvisker jeg” (Steinholm, 2016, s. 211).

Dette viser at den første reaksjonen til faren er å avvise Edor, når han finner ut at Edor liker gutter og er sammen med Jens. Denne avvisningen blir ekstra sterk, fordi moren til Edor er død og han har bare faren. Etter dette er det ingen dialog eller scener hvor Edor og faren er i rommet sammen. Faren til Edor viser også homofobiske holdninger, for det er tydelig gjennom at han ikke snakker til Edor at dette ikke er noe positivt. Det ligner også litt på reaksjonen til faren til Leon, gjennom at han ikke en gang vil snakke om det og sier med det slik Bendiks far sa. Dette er noe vi tier om. Edors stemor prøver å trøste han flere ganger ved å si at faren bare trenger tid (Steinholm, 2016 s. 212, 218), men boka slutter uten noen forsoning eller samtale mellom Edor og faren, hvor faren til slutt godtar ham. Selv om den ender godt ved at Edor og Jens fortsatt er sammen, er det likevel uheldig at man ikke får en oppklarende samtale hvor leseren ser at det går bra, selv om faren synes det var vanskelig å skulle godta i starten.

Hvis du lyver

Boka *Hvis du lyver* handler om 11 år gamle Klara som er forelsket i Sofie, den to år eldre gamle nabojenten (Blatt, 2014). Her skildres hvordan mange på Klaras alder er opptatt av forelskelse og kjæresten, og Klara blir først sammen med bestekameraten Matias selv om hun ikke er interessert i ham. Hun forteller ham til slutt at de ikke kan være sammen, fordi hun er forelsket i Sofie og de to har vært på kino sammen (Blatt, 2014, s. 117). Dagen etter spres det rykter om at Klara og Sofie er sammen, og hun opplever å få stygge kommentarer fra klassekameratene sine (Blatt, 2014, s.118-

119). Klara havner i en krangel med ei på fotballbanen, hvor Klara blir kalt lesbe (Blatt, 2014 , s. 132). Det er tydelig at Klara tar til seg disse kommentarene og tolker dem som noe negativt. Det kommer frem i et avsnitt hvor hun snakker med Sofie, hvor Sofie er sur på Klara fordi hun tror Klara startet ryktet om at de er sammen.

«“(…) Jeg sa bare at jeg likte deg. “

“Du skulle ikke sagt noe i det hele tatt.” (…)

“Hvis vi blir sammen,” sier Klara. “Lover jeg å ikke si det til noen.”» (Blatt, 2014, s.137).

De negative kommentarene til medelevene fører til at Klara føler at et eventuelt forhold mellom de to må holdes skjult. Sofie er nok også preget av å bry seg om hva andre mener, det viser hun gjennom å si at Klara ikke skulle sagt noe om at hun likte Sofie. Boka slutter også med dette budskapet. Det er litt uklart om jentene bare blir venner igjen, eller om man skal tenke at de blir sammen, men de har ihvertfall ingen samtale om et eventuelt forhold og hvordan de skal gjøre det. Det tidligere budskapet om at forholdet bør holdes hemmelig gjelder fortsatt ved bokens slutt.

Jeg gir deg sola

I boka *Jeg gir deg sola* er det fjorten år gamle Noah som er den homofile hovedkarakteren (Nelson, 2015). Man følger ham og hans tvillingsøster i tre år og underveis blir Noah kjent med den nye nabogutten Brian. De blir raskt gode venner og utvikler etterhvert følelser for hverandre. Dette varer likevel ikke lenge, da noen av vennene deres oppdager at det er noe mer mellom Noah og Brian. Dette skremmer Brian, og han forteller om hva som skjedde med en gutt fra den forrige skolen hans. «“Der var det en gutt på baseballaget. Jeg vet ikke hva folk tenkte. De så at han gikk inn på en nettside eller noe.”(…) Hver dag fant de nye måter å plage ham på. En fredag etter skolen låste de ham inne i utstyrs-kottet”» (Nelson, 2015, s. 318). Brian vil bli kaptein på fotballaget, og denne hendelsen med gutten gjør at han tror at han ikke kan bli det om det kommer ut at han er homofil. For ham blir andres negative holdninger til homofili så begrensende at han ikke tør å være seg selv, i frykt for å bli utstøtt fra laget. Det ender derfor med at forholdet mellom ham og Noah må avsluttes. «Han tok tak i genseren min igjen, men denne gangen krøllet han litt av den sammen i neven og sa: “Det er over mellom oss. Sånn må det være. Greit?”» (Nelson, 2015, s. 319). Ved å si at det er sånn det må være, ser Brian ingen måte å kunne leve som homofil og spille fotball samtidig, fordi mennesker rundt ham ikke godtar ham for den han er.

Felles for alle disse bøkene er at de problematiserer homofili gjennom andres negative holdninger

til legningen deres og dette får konsekvenser for hvordan de velger å leve livet sitt. I noen av bøkene ender det også slik at de homofobiske holdningene og i *Leons hemmelighet* tilfelle også foreldrenes heteronormative innspill har påvirket dem så mye at det ender med at de skjuler legningen sin. Leseren sitter igjen med en slutt hvor det ikke går så bra med hovedkarakteren. Også i *Nærmere kommer vi ikke* slutter det uten noen oppklaring på om faren til Edor kommer til å godta ham. Unntaket er i *Jeg gir deg sola*, hvor Noah og Brian finner tilbake til hverandre til slutt, men de måtte også gjennom en vanskelig tid fordi Brian var redd for reaksjonene til andre på laget.

Hovedpersonen aksepterer ikke legningen sin

Den neste måten litteraturen problematiserer homofili på er gjennom at hovedpersonen selv ikke aksepterer at de er homofile eller lesbiske. Også her vil jeg først gå inn i en analyse av *Som ild* skrevet av Sara Lövestam (2016) før jeg ser på et eksempel fra en annen bok som også har en karakter som sliter med å akseptere seg selv.

Analyse av *Som ild*

Sammendrag

Handlingen i *Som ild* foregår på en øy i Sverige i sommerferien og litt inn i skoleåret til de 15 år gamle jentene Lollo og Anna. Lollo er på ferie med familien sin da hun treffer Anna på denne øya. De blir kjent og bruker dagene på å reise rundt i båten til Anna. Samtidig kommer Erik, en kamerat av broren til Lollo, på besøk og viser interesse for Lollo. Ferien ender med at Lollo avviser Anna og velger Erik, selv om hun og Anna har kysset flere ganger, noe som sårer Anna. Lollo drar uten å egentlig ha snakket ordentlig med Anna om forholdet deres eller hvorfor hun plutselig ombestemte seg. Det ender med at Lollo angrrer og oppsøker Anna på hennes videregående skole og de kysser foran vennegjengen til Anna (Lövestam, 2016).

Lollos følelser for Anna

Lollo vil ikke anerkjenne følelsene sine for Anna, og bruker lang tid på å innse at hun faktisk er lesbisk. Det kommer jeg tilbake til senere. I dette avsnittet skal jeg se på hvordan Lollos følelser for

Anna kommer frem gjennom det hun tenker og gjør, selv om hun ikke bevisst tenker at hun har følelser for Anna. Tvert imot prøver hun å overbevise seg selv om at hun ikke bryr seg så mye om Anna, spesielt i starten. Det kommer frem i dette sitatet: «Det er ikke det at hun blir med for å se etter Anna. Absolutt ikke. Men hvis de tilfeldigvis går forbi, hadde det jo vært morsomt å se hvor hun bor» (Lövestam, 2016, s. 47). Moren til Lollo inviterer henne med på tur, og hun blir med for å ha en unnskyldning for å kunne se etter Anna, men det vil hun ikke innrømme for seg selv.

De to jentene tilbringer etterhvert mye tid sammen og Lollo tanker er ofte tilbakeblikk på hendelser med Anna tidligere på dagen, et eksempel på det er: «Det var da Lollo så på henne. Den smale ryggen, med skulderblader som små vinger (...) Det var da hun kjente i håndflaten at hun hadde lyst til å stryke den over Anna» (Lövestam, 2016, s.95-96). Ved å få innblikk i tankene til Lollo kan man se at det hun tenker taler for at hun er tydelig tiltrukket av Anna, noe dette sitatet viser. Det er også en stor kontrast mellom hva hun tenker om Anna mot for hva hun tenker om Erik, gutten alle rundt henne forventer at hun skal like eller andre gutter hun har vært sammen med før. Et eksempel på det er da hun sammenligner det å kysse en tidligere guttekjæreste med å spise en østers, mot for hvordan det var å kysse Anna (Lövestam, 2016, s. 155).

Et annet eksempel er at hun er opptatt av om Anna kan se henne fra land når hun ligger i bikinien sin på båten, ikke at Erik er i nærheten og kan se henne (Lövestam, 2016, s. 59).

Hun gløtter fort ned på bikinien, og ser at hun har en perfekt kløft. (...) Hun synes hun kjenner blikket fra båt plass 16. At det vandrer over armene hennes, midjen, lårene, som en berøring i fantasien. Annas fantasi, altså. Ikke at Lollo bryr seg, men hun bøyer seg likevel litt fremover, slik at magen forsvinner og puppene vises litt bedre (Lövestam, 2016, s. 59).

Båt plass 16 er stedet hvor båten til Anna og faren hennes står, det er Anna hun forestiller seg at ser på henne, og som hun gjør seg flid med å se ekstra fin for. Det viser seg at Anna ikke er på kaia en gang, men bare tanken på at Anna ser henne gjør at Lollo blir ekstra oppmerksom på hvordan hun ser ut. Dette viser at hun ihvertfall bryr seg mer om hvordan Anna ser henne enn hvordan Erik ser henne.

Etter at Anna og Lollo kysser første gang, et kyss Lollo tok initiativ til (Lövestam, 2016, s. 116),

tenker hun tilbake på øyeblikket og har denne reaksjonen: «Det kribler i Lollos lepper. Det har det aldri gjort før, ikke på denne måten. Ikke da hun kysset Carl, og ikke da hun kysset Mickis eller John. Nå kribler det så mye at hun får gåsehud på armene» (Lövestam, 2016, s. 124). Hun beskriver at kysset med Anna har fått henne til å føle noe hun aldri har følt før, ikke med guttekjærestene hun har hatt før. Alle disse eksemplene viser at det er tydelig at Lollo er interessert i Anna og bare Anna, selv om hun ikke har klart å innrømme for seg selv at hun er lesbisk ennå. Det viser også at til tross for familie og venners forsøk på å hinte til at hun og Erik burde være sammen, noe jeg skal gå nærmere inn på i neste avsnitt, viser hun aldri noe interesse for ham. Det er bare Anna som opptar tankene hennes.

Familie og venners heteronormative kommentarer

Både bestevenninnen til Lollo og familien hennes kommer alle med mange heteronormative kommentarer i løpet av boka. Dette er spesielt i forhold til Erik, kameraten til broren, som også er med på ferien og hvordan Lollo bør være interessert i ham. En samtale med bestevenninnen Mimmi er et eksempel på det. «Mimmi fniser. Hun sier hun hører på Lollos stemme at hun er interessert, selv om hun påstår at hun ikke er det. (...) Mimmis ord legger seg som sirkler rundt henne. De sier at det hadde vært logisk å bli forelsket i Erik. De sier at det hadde vært normalt» (Lövestam, 2016, s. 96-97). Mimmi insisterer her på at Lollo høres interessert ut, fordi som Lollo tenker selv, ville det etter heteronormativ tankegang være logisk å ville ha Erik. Hun som heterofil jente burde være interessert i gutten, det er normen, det normale. Et annet eksempel er under en samtale rundt middagsbordet, avviser Lollo Erik når han flørtende spør om han kan vise henne et sted, et sted man viser til damer (Lövestam, 2016, s. 125). Likevel kommer faren like etter med en kommentar om at Erik kan bli deres svigersønn. Det snakkes om som en selvfølgelighet at Lollo og Erik kan bli et par, fordi han er en gutt og hun ei jente og de er omtrent på samme alder.

Lollo reflekterer rundt hvordan livet hennes skal utspille seg, og tankene hennes er tydelig preget av forventningene om hva som er normalt. Spesielt klart kommer den heteronormative holdningen til kjernefamilien frem. «Hun skal gå på denne skolen og prate med vennene sine om sko og gutter. (...) Trøste Douglas når Dimitros gjør det slutt, få en kjæreste som er eller ligner på Erik. Bli jurist eller starte egen bedrift. Gifte seg» (Lövestam, 2016, s. 185). Videre tenker hun på eventuelle barn, som viser at det er en forventning til å være interessert i gutter, finne en ektemann, gifte seg, få barn, at dette er malen alle bør følge. Hun ramser dette opp, nærmest som en sjekklister hvor hun

kan huke av for hvert punkt hun har oppnådd. Dette viser en misnøye til det livet hun beskriver, det er ikke egentlig slik hun vil leve.

Mot slutten av boka innser hun at hun har gjort en feil da hun avviste Anna og forklarer det med «Hun var så borte i seg selv. Det var synd på henne som likte noen hun ikke burde like. Hun følte seg presset fordi folk rundt henne vil at hun skal bli forelsket i en gutt med “hyggelige foreldre” (...)» (Lövestam, 2016, s. 199). Her tenker Lollo selv over hvordan andres forventning om hvordan hun skal leve livet sitt har påvirket valgene hun har tatt. Ved å si at hun var borte i seg selv, viser hun hvor vanskelig det har vært for henne å forholde seg til andres forventninger som motstrider det hun egentlig vil selv, å være sammen med Anna.

Lollos fornektelse av å være lesbisk

Selv om vi har sett at Lollo helt tydelig liker Anna veldig godt og mye taler for at hun er interessert i Anna, insisterer hun for seg selv at det bare er Anna som er lesbisk. «Hun hadde trodd at Anna kom til å kysse henne. Altså, ikke tenkt ordene, ikke forestilt seg at det skjedde. Men nå som de sitter her, går det opp for henne at hun var forberedt på det. Det er jo Anna som er den lesbiske av dem» (Lövestam, 2016, s. 113). Lollo tenker dette, men noen øyeblikk senere er det likevel Lollo som ikke klarer å slutte og tenke på å kysse Anna og hun gjør det til slutt (Lövestam, 2016, s. 116). Hun insisterer her på at det er Anna som er den lesbiske av dem, men kysser henne likevel.

De møtes flere ganger etter det første kysset, men når det går opp for Lollo at andre kanskje kan finne ut om dem, endrer hun seg og unngår Anna.

Hun ser for seg at hun forteller dem om Anna. Mamma og pappa, jeg har møtt noen.(...)Det hadde ikke gått. Delvis fordi det er en jente, og delvis fordi det er den jenta. Ikke for at de er homofobe eller noe. De er siviliserte. Men deres egne barn skal nok helst ikke være gay. Og det er hun ikke heller, hun har jo hatt tre guttekjærester (Lövestam, 2016, s. 145).

Som jeg har vært inne på tidligere, har familien hennes kommet med flere heteronormative kommentarer, og det kan være grunnen til at hun tenker at selv om de ikke har noe imot homofile, ville de ikke godtatt at hun var det. Lollo fornekte også selv at hun er lesbisk, selv om det har vært

tydelige tegn hele veien at hun liker Anna godt. Hun grunngir dette med kjærestene hun har hatt tidligere, guttekjæresten som foreldrene gjennom heteronormative kommentarer gir uttrykk for at hun skal ha, at det er det normale.

Når Lollo innser at å være sammen med Anna vil innebære å fortelle dette til foreldrene, som hun tror ikke vil godta henne, bestemmer hun seg for å gi Erik en sjanse. Hun har, som hun beskriver det selv, «Kvalt det ved fødselen» (Lövestam, 2016, s. 158). Anna kommer på besøk en siste gang, og da later Lollo som om de ikke kjenner hverandre overfor moren (Lövestam, 2016, s. 165). Lollo kunne valgt å være med Anna og insistert på å holde det hemmelig. Hun ikke gjør det, men gir i stedet Erik, en gutt hun ikke har vist noe interesse for, men fått oppmuntring fra menneskene rundt seg om å måtte like, en sjanse. Dette taler for at hun ikke godtar legningen sin, hun lar seg ikke være lesbisk på noen måter. Både hun og Leon påvirkes av heteronormativitet, men forskjellen ligger i at Leon velger å leve ut legningen sin, om enn i skjul. Lollo ser ikke den løsningen, derfor kan man argumentere for at hun ikke godtar seg selv, slik Leon gjør.

I *Som ild* problematiseres homofili altså gjennom at Lollo internaliserer andres holdninger til hvordan hun skal leve livet sitt, som fører til at hun fornekte at hun faktisk er lesbisk, hun aksepterer ikke sin egen legning. Hellesund skriver avslutningsvis i sin bok at «Studien min synes også deprimerende, fordi den avdekker hvor overveldende heteronormativiteten fortsatt kan oppleves i et samfunn som jeg - og jeg tror mange med meg - liker å tenke på som liberalt og inkluderende» (Hellesund, 2008, s. 173). Dette stemmer godt overens med hvordan Lollo opplever å hele tiden få kommentarer om hvem hun bør være sammen med og hvordan forventningene til hvordan livet hennes bør være er slitsomt for henne å forholde seg til. Så overveldende at hun ikke klarer å godta sin egen legning før etter lang tid.

Eksempel

Aristotle and Dante discover the secrets of the universe

I denne boka følger man tenåringene Aristotle og Dante og deres etterhvert nære vennskap. Det kommer frem at Dante er homofil, noe Aristotle aksepterer, men han påpeker likevel at *han* ikke liker å kysse gutter (Sàenz, 2012, s. 248). På slutten av boka har Aristotle en samtale med faren sin, hvor faren hjelper ham med å innse hva han egentlig føler for Dante:

“What am I going to do? I’m so ashamed.”

“Ashamed of what? My mother said. “Of loving Dante?”

“I’m a guy. He’s a guy. It’s not the way things are supposed to be. Mom -”

“I know” she said. “Ophelia taught me some things, you know? All those letters. I’ve learned some things. And your father’s right. You can’t run. Not from Dante.”

“I hate myself.”

“Don’t, *amor. Te Adoro*. I’ve already lost a son. I’m not going to lose another. You’re not alone, Ari. I know it feels that way. But you’re not.”

“How can you love me so much?”

“How could I not love you? You’re the most beautiful boy in the world.”

“I’m not.”

“You are. *You are*” (Sàenz, 2012, s. 350-351).

I dette utdraget er det tydelig at Aristotle sliter med internalisert homofobi. I faktaheftet fra LHBT-senteret defineres internalisert homofobi slik “det [internalisert homofobi] vil si at den enkelte tar inn over seg andres negative holdninger til LHBT-personer, og sliter med å godta sin annerledeshet så mye at de føler avsky for eller benekter sine homofile følelser eller sin kjønnsstilling” (LHBT: status 2014, faktahefte, 2014, s. 14). Videre står det at også barn og unge kan slite med dette selv om de har positive holdninger til andre som er homofile. Det kan være vanskeligere å takle at det er en selv som er annerledes, ikke noen andre (LHBT: status 2014, faktahefte, 2014, s. 14). Aristotle sier at han skammer seg og at han hater seg selv, så selv om det for ham er helt greit at Dante er homofil, har han en annen oppfatning når det er ham selv det gjelder. Gjennom hele boka har Aristotle lett etter hemmeligheten med universet og lett etter en hemmelighet i seg selv som har tynget ham og etter noe for å kunne forstå seg selv bedre. Det er også dette tittelen på boka refererer til. Han reflekterer rundt dette helt til slutt og tenker at det han har slitt med å anerkjenne og akseptere er at han har vært forelsket i Dante siden første gang de møttes (Sàenz, 2012, s. 358). Det er altså egentlig å akseptere seg selv som homofil fordi han har slitt med internalisert homofobi som har vært vanskelig for han hele veien. Denne boka problematiserer derfor homofili gjennom at hovedkarakteren selv sliter med å godta seg selv på grunn av tanker om at å være homofil ikke er riktig, det er ikke slik han skal være.

Disse bøkene er eksempler som viser at ungdomslitteraturen problematiserer homofili ved at

hovedpersonen har problemer med å akseptere legningen sin. Det er heteronormative holdninger og tanker og internalisert homofobi som er grunnen til at de sliter med å godta seg selv. Dette er med på å skille ut de homofile som «de andre» i samfunnet og det er en av grunnene til at det blir vanskelig for hovedpersonene. Bøkene har derfor heller ikke en fullstendig positiv vinkling på det å være homofil, selv om det går bra til slutt.

Død og selvmord

Her skal jeg gå inn på hvordan homofili problematiseres ved at karakteren(e) dør eller tar selvmord. *Fluen* av Martina Gaux (2010) er hovedeksemplet for denne kategorien. I tillegg skal jeg se på to bøker hvor hovedkarakterene ender opp med å ta selvmord.

Analyse av *Fluen*

Sammendrag

Fluen handler om femten år gamle Lillian og Vivian. De er kjærester, men Lillian får kreft og dør. Det skifter mellom å skildres tiden før Lillian dør og den vanskelige tiden etterpå for Vivian som blir igjen. Delene hvor Lillian fortsatt lever skildrer hvordan de to jentene takler tanken på døden forskjellig og hvordan de planlegger hvordan det skal gå for seg den dagen Lillian dør. For å takle sorgen på sin egen måte, blir Vivian blant annet med begravelsesagentene i planleggingen av begravelsen hennes. Tiden etter begravelsen preges fortsatt av sorg og sinne over å ikke ha fått sagt farvel, og hun er i tillegg bekymret for vennen Henrik, fordi han sliter med selvmordstanker fordi han er homofil. Boka slutter også med at det egentlig ikke blir noe bedre for Vivian (Gaux, 2010).

I den siste analysen skal jeg se på hvordan homofili blir problematisert i *Fluen*. De store temaene som tas opp i denne boka er døden og den store sorgen som følger for de som er igjen.

Vivian og Lillians forhold og Lillians død

Gjennom tilbakeblikk og gjenfortelling fra Vivian, beskrives hvordan deres forhold var fra de møttes og til da Lillian døde. Forholdet deres beskrives som fint og uproblematisk fra dagen de blir sammen. Kjærligheten deres skildres slik som i mange andre kjærlighetsromaner for ungdom,

altoppslukende og intens. Jentene har blant annet gitt hverandre kallenavn slik at de begge har deler av navnet til den andre i sitt navn, for å vise at de tilhører hverandre.

«Livvi heter ikke Livvi og jeg heter ikke Villi, men vi har flettet navnene våre tett inn i hverandre for å være ett.

Lillian og Vivian.

Livvi og Villi” (Gaux, 2010, s. 16).

I en samtale med Henrik, beskriver Vivian hvordan de bare var hele når de var sammen.

«“Jeg er halv nå” sa jeg.

“Vi, bare Vi, halve vi.”

“Da vi var sammen, var vi dobbelt. Jeg har ingen lenger som deler med meg”» (Gaux, 2010, s. 45).

Denne slags «sammen er vi en, alene er vi ingen»-skildringen av forholdet mellom to jenter, enten det er mellom to bestevenninner eller som i denne boka, kjærester, er ganske vanlig og finnes i mange bøker for en ung målgruppe. Forholdet til Lillian og Vivian er likevel også dypere enn dette, fordi de går gjennom Lillians siste periode i livet sammen og dette knytter dem nærmere sammen.

En av scenene som best beskriver deres nære forhold og hvor gode de er mot hverandre er en hvor Vivian gir Lillian en flakong hun kjøpte fra en gatebod. Hun ble fortalt at flakongen hadde magiske krefter og selv om hun ikke tror på magien, tar hun den med til Lillian som en slags trøst. «“Livvi la hånda over flakongen, trykket den mot brystet. Hun smilte til meg.

“Takk,” sa hun, “takk for at du redder livet mitt”» (Gaux, 2010, s. 38). Selv om Lillian vet at denne ikke vil gjøre noe forskjell, hun kommer til å dø uansett, betyr det mye for henne fordi den er fra Vivian. Setningen hvor hun takker for at Vivian redder livet hennes kan også tolkes som en takk for at hun har gitt henne så mange fine øyeblikk og gjort livet hennes rikere. I en annen samtale de hadde før Lillian dør, forteller hverandre også at de er det kjæreste de har og at det derfor vil være forferdelig vanskelig når Lillian blir borte (Gaux, 2010, s. 58).

Lillian dør, slik mange andre lesbiske karakterer i lignende historier gjør. I Hellesunds bok beskriver hun hvordan dette er en vanlig måte å fortelle homofiles historie på og flere av guttene hun intervjuer forteller hvordan denne trenden påvirker tankene deres om eget liv:

Sterkt knyttet opp mot den fortellingen om homoseksualiteten som ender med tragedie og

død, tenkte Martin at det «homolivet» som han nå levde, var nødt til å ende med forferdelse og død. Frank har en lignende fortelling om seg selv som uforenelig med liv» (Hellesund, 2008, s. 53).

Ved å la de homofile eller lesbiske karakterene dø, gir det et inntrykk av at som homofil eller lesbisk vil livet ende tragisk, gjerne i dødsfall. At Lillian får kreft og dør i denne boka, er med på å bygge under denne mulige oppfatningen. Selv om Lillian og Vivian er lykkelige og har det fint sammen, er dette noe som ikke varer og kan være med på å gi leseren negative assosiasjoner. Et godt forhold med en annen av samme kjønn vil ikke garantere at det går bra med deg. Dette er en måte denne boka problematiserer det å være lesbisk på.

Vivians liv etter Lillians død

Etter Lillians død er Vivian hjerteknust og sorgen av å ha mistet kjæresten sin er altoppslukende. Hun er i tillegg fortvilet over at foreldrene til Lillian ikke ringte henne slik at hun fikk være til stede den dagen Lillian døde (Gaux, 2010, s. 9). Dette var noe de to hadde planlagt, men foreldrene ringte Henrik i stedet, gutten Lillian noen ganger hadde brukt som alibi når hun og Vivian var sammen. Det er tydelig at sorgen blir enda tyngre, fordi hun ikke fikk være der, noe dette utdraget viser. «DE hadde ikke advart meg.

Og DE hadde ikke ringt meg fra sykehuset før det var for sent.

Jeg ble så sint»» (Gaux, 2010, s. 9).

At hun ikke ble kontaktet før det var for sent, er noe som dukker opp flere ganger i boka (Gaux, 2010, s. 41) og disse gjentakelsene understreker hvor mye vanskeligere det er for henne å skulle godta at Lillian er borte. «De visste de var kjærester. Men de likte det ikke» (Gaux, 2010, s. 9) er to setninger som også gjentas flere ganger i boka (Gaux, 2010, s. 13) og viser til hvorfor Vivian ikke ble ringt i tide, slik at hun fikk sagt farvel til Lillian. Foreldrene til Lillian godtok ikke at de var et par, de ringte heller Henrik fordi foretrakk å tenke på datteren som heterofil. Konsekvensen av at de ikke godtok forholdet deres, er som vi har sett at sorgen til Vivian blir dobbel. Hun har det vondt fordi hun har mistet kjæresten sin og fordi hun ikke fikk den forsoningen hun trengte med Lillian. På denne måten problematiseres homofili gjennom at Lillians heterofile «forhold» aksepteres, men ikke det genuine forholdet hun med en jente.

Vivian er en flat karakter, hun endrer seg ikke i løpet av boka. Det starter med fortvilelse over å ikke ha vært til stede slik de planla når Lillian dør. Gjennom hele boka skildres hennes sorgprosess og fortvilelse over at Lillian er borte, og det ender uten håp om bedre dager for henne. Før begravelsen blir hun spurt hvordan det er å miste en kjæreste, hvor hun svarer at det er som at hun også dør litt (Gaux, 2010, s. 80-81). Denne beskrivelsen sier noe om smerten hun kjenner på. Vivian beskriver selv på et tidspunkt en følelse av gråhet, som hun kaller den store gråheten, i forhold til alt i livet sitt (Gaux, 2010, s. 137). Dette er et bilde på at hverdagen til Vivian er fargeløs og uten betydning uten Lillian. Mot slutten av boka beskrives det at Vivian får oppfølging av lege for å takle sorgen. Legen forteller henne at hun skal finne minst tre positive ting hver dag, men hun føler at det hadde vært et svik overfor Lillian om hun fant noe som helst positivt (Gaux, 2010, s. 147). Hun fortsetter altså å tviholde på de vonde følelsene hun hadde i starten av boka, og viser heller ikke vilje til å ville ha det bedre. Det ender også uten håp om at sorgen skal slippe tak. Siste side ender med sitater fra lapper Vivian har skrevet og hengt opp i et tre over graven til Lillian.

Kjære Livvi,
Som jeg savner deg.
Din Villi.

Kjære Livvi,
Jeg er så trist.
Din Villi.

Kjære Livvi,
Kom tilbake. Jeg vil så gjerne ha deg tilbake.
Din Villi.

Kjære Livvi,
Hvorfor gjør du meg så vondt?
Din Villi.
(...)

Kjære Livvi,

Din Villi.

Kjære Livvi (Gaux, 2010, s. 154).

Disse små sitatene etterlater leseren med en tung følelse av at det ikke vil gå bedre med Vivian. Alt som er igjen er det desperate savnet etter Lillian og det er det man blir sittende igjen med etter å ha lest boka. Vivians mangel på karakterutvikling gjennom boka er derfor også en måte å problematisere homofili på, ved å vise at selv den lesbiske karakteren som overlever, får det ikke godt til slutt. Store deler av sorgen hennes kan også knyttes til å ikke bli akseptert som kjæresten til Lillian, som også er med på å vise at å være lesbisk ikke er noe positivt. Det ender altså ikke bare tragisk for Lillian som dør, men Vivian som er igjen får det heller ikke bedre. Dermed føyer fortellingen om Lillian og Vivian seg i rekken med historier som ender tragisk for de lesbiske karakterene.

Henriks selvmordstanker

Den tredje karakteren av betydning i boka er Henrik, en venn av Lillian og Vivian. Det blir gjennom boka hintet til at Henrik har en hemmelighet som Vivian vet om og det viser seg at også han er homofil. Henrik forteller at han og en gutt på skolen har tatt på hverandre, uten at han går mer i detalj og at han etter dette spurte om de skulle være kjæresten (Gaux, 2010, s. 122). Gutten er ikke homofil, men Henrik forelsker seg likevel. Henrik er redd noen skal få vite om dem, men forteller at gutten har lovet å ikke si noe. Dette fører til at gutten bare utnytter ham og Henrik sier til slutt til Vivian at «Han piner meg. Jeg orker ikke mer. Jeg orker ikke mer» (Gaux, 2010, s. 123). Henriks første erfaring med legningen sin er ikke positiv og dette blir så vanskelig for ham at han senere ringer Vivian fordi han vil ta sitt eget liv (Gaux, 2010, s. 125). Igjen dukker det faste mønsteret om at de homofile karakterene ikke kan ha det godt opp. Det ender allikevel bedre med Henrik, som til slutt får seg kjæreste.

Fluen er derfor et eksempel som viser at en måte å problematisere homofili i litteraturen på, er å fortsette med trenden om å la det ende tragisk for homofile og lesbiske karakterene. Dette er problematisk, fordi det gir inntrykk av at livet ditt som homofil eller lesbisk ikke kommer til å ende godt.

Eksempler

I de to eksemplene til død og selvmordskapitlet ender begge bøkene med at hovedpersonene tar selvmord, noe som gjør at bøkene føyer seg inn i, som jeg har nevnt tidligere, en lang rekke av bøker og tvserier hvor de homofile karakterene dør eller tar selvmord.

De fortapte barns frelser

De fortapte barns frelser er skrevet i blogginnlegg-format av Iphil, en jente som nettopp har begynt på universitetet i Tromsø. Iphil er et pseudonym for Sigbjørn Skåden. Å la kallenavnet til jenta også være forfatteren av boka, er med på å få det til å virke som virkelige hendelser og at det er en ekte person man leser om.

Gjennom det halve året man følger Iphil frem til hennes død, leser man om hennes opplevelse av ensomhet og hvor vanskelig det kan være å få venner når man er ny på universitetet. Hun er åpen om seksualiteten sin på denne bloggen, og har stort sett et uproblematisk til legningen sin, mot slutten av boka er hun blant annet opprømt over å skulle være med på en demonstrasjon for homofiles rettigheter (Iphil, 2010, s. 67). Hun får også kjæreste og som følge av dette skriver hun at «All ensomhet er som en vond drøm(...)» (Iphil, 2010, s. 78).

Boka ender med et siste blogginnlegg hvor hun beskriver hvor lykkelig og forelsket hun er, og at hun snart skal reise med båten hjem (Iphil, 2010, s. 84). Nederst på siden er et kors med navnet hennes under, fødselsdato og dødsdato, samme dato som siste blogginnlegg er skrevet. Det er bare teksten på baksiden av omslaget som sier noe om hvordan hun døde, “ei 19 år gammel samejente funnet druknet i Tromsø havn” (Iphil, 2010). Her er det bare Iphil som blir funnet død, fordi det nevnes ikke noe om noe ulykke på båten hun skulle reist med eller andre omkomne. En måte å tolke dødsfallet hennes på er å tenke at hun har tatt selvmord. Bokens tittel alluderer til en frelser, en som dør for noen og siden Iphil er den eneste karakteren i boka er det nærliggende å tenke at dette kan være henne. I tillegg står selvmord oppført som et av emneordene til denne boka på deichmanns sider, som støtter tolkningen om at hun tar selvmord. En observant leser vil i tillegg kunne legge merke til dette emneordet og forvente at det ender slik. Som *Fluen* viser denne boka at selv om du er lykkelig og forelsket, ender det ikke godt for hovedpersonen. Denne boka tar det et hakk lenger, ved at hun ikke bare dør en tragisk død, hun velger det selv også gjennom å ta sitt eget liv.

Det niende bohembud

Slutten i *Det niende bohembud* ligner i stor grad på slutten til *De fortapte barns frelser*, men her tar både hovedkarakteren og kjæresten hennes selvmord til slutt. I boka finner hovedpersonen Ellen seg endelig en kjæreste, Ylva, der forholdet går ganske bra etter at hun har hatt flere turbulente forhold tidligere i boka. Et eksempel på det er at hun lager middag til Ylva hvor hun gjør det bare for å feire at de kjærester (M.S. Andersen, 2010, s. 139). Dagen før de tar selvmord er de på grillfest hos en venn og tiden flyr fordi de har det så hyggelig (M.S. Andersen, 2010, s. 142). «Nå skulle tiden stått stille, dette har vært perfekt, sier Ylva» (M.S. Andersen, 2010, s. 142). Videre sier hun at Ellen skal møte henne på et sted de begge kjenner til dagen etter.

Hei kjærest, svarer hun tilbake og kysser meg lenge. - Så fin du er.

- Takk. Jeg vil være fin når de finner oss, sier jeg.

- Er du redd? spør hun.

Jeg tenker meg om, prøver å finne ut hvordan jeg egentlig føler meg. Alt jeg finner er glede og ro.

- Vet du hva? Ikke i det hele tatt, sier jeg og tar hånda hennes.

Så går vi (M. S. Andersen, 2010, s. 143-144).

Dette sitatet er fra møtet de har dagen etter. Det viser at Ylvas måte å få tiden til å stå stille på, er ved å ta selvmord. Ellens setning om at hun vil «være fin når de finner oss», henter til at hun vil være fin når kroppene deres blir funnet, altså de tar selvmord sammen.

Leseren kan identifisere seg med hovedpersonen, og valget av å la bloggnavnet være forfatter av boka i *De fortapte barns frelser* forsterker dette, fordi da virker det som om dette er hendelser opplevd av en ekte person. Det er problematisk at historier om homofile og lesbiske ende i død og selvmord fordi vi har sett at Hellesund viser at det påvirker tanker om eget liv. Hellesund skriver også at når denne typen historie blir fortalt nok ganger, begynner vi å tro at det er universelle sannheter (Hellesund, 2008, s. 37). Det kommer til å gå galt med en om man har en annen legning enn heterofil. I tillegg er det, sier Samuel Clowes Huneke som har forsket på tendensen på at homofile karakterer tar selvmord i bøkene, problematisk fordi det legger opp til at selvmord er et

mulig utfall (Huneke, 2016). Han skriver at «(...) so long as lesbian, gay, bisexual and transgender (LGBT) teenagers see characters who look and talk and think like themselves, and who then kill themselves, suicide will continue to suggest itself as a plausible course of action» (Huneke, 2016). Dette er et poeng Hellesund også tar opp i sin bok (Hellesund, 2008, s. 37).

LHBT-senteret skriver at selvmordstallene blant lhb-personer er bekymringsfulle (LHBT: status 2014, faktahefte, 2014, s. 12) og oppsummerer at «Lhb-personer oppgir i langt større grad at de har forsøkt å begå selvmord enn heterofile. Én av åtte lesbiske, én av fem bifile kvinner og én av ti homofile og bifile menn har forsøkt å ta sitt eget liv, mot én av tjue heterofile kvinner og menn» (LHBT: status 2014, faktahefte, 2014, s. 41). Når man i tillegg da vet at ungdom som ikke identifiserer seg som heterofile er mer utsatt for tanker om selvmord og selvmordsforsøk, blir det problematisk at bøkene rettet mot deres målgruppe også har historier hvor det ender med død eller selvmord for karakterene som er like dem selv.

Negativ bakgrunnshistorie

Det siste tema jeg skal se på, er hvordan noen av bøkene med lesbisk hovedkarakter ikke problematiserer det å være lesbisk, men hvor bakgrunnshistorien til disse karakterene er tunge og vanskelige. De er derfor heller ikke positive historier, slik etterlyst i innledningen på denne oppgaven. Det er heller en slags indirekte problematisering ved å fortsatt legge til noen negative elementer i historien. Fordi det ikke problematiserer homofili direkte, er det denne delen mindre enn de tre andre.

Eksempler

Jeg er så jævla easygoing og vingspenn

De to siste bøkene, *Jeg er så jævla easygoing* av Jenny Jägerfeld (2014) og *Vingspenn* av Guro Sibeko (2009) har til felles at det er ei jente som er hovedkarakteren og de er begge mer eller mindre i et forhold med ei jente. I disse bøkene er det ikke det at de er lesbiske og opplevelsen av det eller det å få den første kjæresten som skaper historien og driver den frem. Begge bøkene kan kategoriseres som spenningsbøker, men hvor hovedpersonen også er lesbisk. I *Jeg er så jævla easygoing* skildres hovedpersonens følelser når hun oppdager at hun er blitt forelsket i ei jente, men her beskrives de som andre kjærlighetsromaner. Det er litt forvirrende, men veldig fint og hun gir

ikke uttrykk for å synes at det er problematisk selv. Utover det blir det ikke legningen deres videre særlig kommentert av hverken venner, familie eller hovedpersonen selv i noen av bøkene. Så langt stemmer dette med Anne Holts utsagn. *Vingespenn* er også nevnt på en liste over “5 bøker med «problemfri homofili»” på nrks kultursider (Monrad-Krohn, 2016a) men jeg vil ikke si meg helt enig i at den bør stå på denne lista.

I *Vingespenn* handler det om fjorten år gamle Silvia, som opplever å miste både moren og tanten sin. Hun arver deler av et dobbeltliv moren har levd, som innebærer blant annet våpen og en hemmelig leilighet. Spenningen i boka drives frem gjennom at Silvia begynner å presse folk for penger fordi de har kjøpt barneporno, i visse tilfeller er dette også bilder av henne selv eller vennene hennes. Dette fører til at toppen av spenningskurven i boka er når Silvia nesten blir drept av en leiemorder, bestilt av en av de hun utpresser (Sibeko, 2009, s. 108). Selv om det aldri problematiseres at hun er sammen med en annen jente, er bakgrunnshistorien hennes ganske dyster og livet hun lever er hverken veldig enkelt eller gjenkjennelig for en eventuelt homofil eller lesbisk ungdom som vil lese om noen som er som dem selv.

I *Jeg er så jævla easygoing* handler det om 18 år gamle Joanna. Hun har en dypt deprimert far og moren er en mislykket forfatter som har brukt mange år på å skrive bøker som ikke utgis. Dette har gjort at familien har vært og fortsatt er i en vanskelig økonomiske situasjon. Dette går utover Joanna når moren bestemmer å spare penger på ADHD-medisinen hennes, og bokas hovedplot er å følge Joannas forsøk på å skaffe penger, fordi hun desperat trenger disse medisinene. Denne boka ender noe mer positivt enn *Vingespenn*, men som jeg har vært inne på før, er det problematisk når bøkene følger mønsteret om å skrive tragiske historier om lesbiske eller homofile karakterer.

Felles for disse to bøkene er derfor en vanskelig livssituasjon hvor de har ganske alvorlige problemer å forholde seg til. For ungdom som er usikre på legningen sin eller for de som bare vil lese en bok for å bli forsikret om at det kommer til å gå bra om man har en annen legning enn heterofil, er ingen av bøkene jeg har sett på så langt en slik bok.

For å komme tilbake til Anne Holts utsagn om at homofili ikke alltid lenger tas opp som noe problematisk, stemmer dette altså i de to siste bøkene jeg har skrevet om her. *Simon og homosapiens agendaen* av Becky Albertalli (2016) er likevel det beste eksemplet. Her leser man om Simon, en homofil gutt, som blir kjent med en annen homofil gutt som går på skolen hans gjennom

internett. Hovedhistorien i boka er at de mailer til hverandre, men holder identitetene sine hemmelig for hverandre frem til slutten av boka. Underveis er det flere venner og klassekamerater som får vite at Simon er homofil, men alle tar dette fint. Han kommer også ut til foreldrene, som aksepterer ham med en gang: «Og så sier mamma: "Vennen min. Det er... Herregud, det er... takk for at du fortalte det."»

Og så sier Alice: "Wow, *bøbb*. Gratulerer."

Og pappa sier: "Homofil, hva?" (...)

"Vi er stolte av deg", legger hun [moren] til.» (Albertalli, 2016, s. 168)

Hvor faren fortsetter med å tullespørre hvem det er som fikk ham til å gi opp jenter. De tar alle veldig lett på det og viser at det er greit uansett. Boka ender også godt ved at de to guttene endelig møter hverandre, og de blir kjærester uten noen problemer. Dette er nok en slik bok Åshild Marie Vige etterlyste når hun ville ha bøker med positiv vinkling. Det vil si altså at av de tolv bøkene jeg har jobbet med, er det bare en av disse som faktisk er en positiv fortelling fra start til slutt.

Litterære rollemodeller

Et overordnet problem i forhold til disse bøkene og utvalget jeg har presentert her, er at dette er i stor grad det utvalget ungdom har av nyere, norsk litteratur som tematiserer homofili. Som vi har sett problematiserer 11 av 12 bøker homofili enten direkte eller indirekte. Det er derfor svært få bøker som kan fungere som positive historier for ungdom som enten sliter med legningen sin eller bare vil lese en positiv historie om noen som er som dem selv. I NOVA-rapporten fra 1999 understrekes det at rollemodeller for hjelp til selvaksept og selverkjennelse er noe som mangler (Hegna, Kristiansen & Moseng, 1999, s. 170). Dette viser at rollemodeller er viktig for å kunne godta seg selv. I bøkene jeg har tatt for meg, er hovedpersonene i mindre grad egnede som gode rollemodeller, fordi det ofte ender veldig dårlig, ved at de enten dør eller ender opp med å ikke kunne leve åpent om legningen sin. Selv om noen av bøkene ender godt til slutt, som feks *Jeg gir deg sola* og *Som ild*, er det som vi har sett ikke gode, positive historier fra start til slutt. Dette er noe som mangler i utvalget av nyere bøker for ungdom som tar opp homofili. Svein Slettan skriver i sin bok om ungdomslitteratur at «Den ungdomslitterære teksten kan aldri bli ekte og uformidla ungdomserfaring, men han kan likevel vere slik at ungdom kan oppleve han som nær og relevant(...)» (Slettan, 2014, s. 12). Videre skriver han at et kjennetegn ved ungdomslitteratur er at litteraturen henvender seg til en leser som ligner på og som kan kjenne seg igjen i karakterene i litteraturen (Slettan, 2014, s. 12). Man kan derfor si at karakterene kan fungere som rollemodeller for leseren. Det er derfor også problematisk at homofili som tema i bøker for ungdom tas opp som

et problem. Hellesund skriver at

«De personene jeg har intervjuet, er i liten grad opptatt av overskridelse. Tvert imot er det lengselen etter normalitet, lengselen etter det ubemerkede livet, som karakteriserer mange av historiene. De understreker at de ikke ønsker seg noe annet enn å kunne leve som alle andre, bortsett fra at de altså ønsker seg en kjæreste av samme kjønn» (Hellesund, 2008, s. 68).

Dette taler for at man også ønsker å ha historier i litteraturen som skildrer det å være homofil som noe normalt og hvor de ikke på en eller annen måte blir skilt ut som «de andre», som gjerne er konsekvensen av et heteronormativt samfunn. Reaksjonene til serier som *Skam* og *Ut av skapet* som har gått på NRK, viser også hvor viktig det er med positive rollemodeller for ungdom som sliter med legningen sin (Hauge & Nguyen, 2016, Eikenes, 2016).

Avslutning

Utgangspunktet for denne bacheloroppgaven var spenningsforholdet mellom to utsagn hvor det ene mente at det mangler positive historier for homofile og lesbiske og det andre hevdet at homofili ikke problematiseres i litteraturen lenger. Jeg ville finne ut om homofili problematiseres i nyere skjønnlitteratur for ungdom, noe jeg etter å ha lest litteraturgrunnlaget for oppgaven så at stemmer i stor grad. Gjennom analyse av litteraturgrunnlaget har jeg vist at homofili problematiseres på mange forskjellige måter i nyere skjønnlitteratur for ungdom, noe som motsier Anne Holts utsagn om at homofili ikke lenger problematiseres. De fire måtene jeg har tatt for meg i denne bacheloroppgaven er at homofili problematiseres ved at familie og venner ikke godtar legningen til hovedkarakteren, hovedkarakteren godtar ikke selv legningen sin, bøkene ender tragisk med at hovedkarakteren enten dør eller tar selvmord, eller ved at hovedpersonen har en vanskelig bakgrunnshistorie. De fire ulike måtene er begrunnet med at bøkene gir uttrykk for heteronormativ tankegang, internalisert homofobi, tragisk slutt for hovedkarakterene gjennom selvmord og død og hovedkarakterer hvor bakgrunnshistorien deres er vanskelig. Et annet poeng jeg har kommet frem til er at dette utvalget bøker er i stor grad det utvalget som er av nyere bøker som handler om homofili for ungdom og det er et problem i seg selv at bare en av disse bøkene er en ren positiv historie fra start til slutt. Det viser at det er mangel på variasjon i historiene som skrives for homofile og lesbiske lesere. Alle bøkene tar opp problemstillinger som nok mange homofile og lesbiske ungdommer kan kjenne seg igjen i, og det er viktig at de finnes, men det er en stor mangel

at det er så lite variasjon i utvalget bøker som tematiserer homofili. Denne oppgaven har derfor vist hvordan homofili problematiseres i nyere skjønnlitteratur for ungdom og vist at det fortsatt er store mangler når det kommer til positive historier om homofili blant ungdomslitteraturen.

Litteraturliste

- Albertalli, B. (2016). *Simon og homosapiensagendaen*. Oslo: Kagge forlag.
- Andersen, M. S. (2010). *Det niende bohembud*. Sandnes: [Publica].
- Andersen, U. C. (2002, 15. juni). Skeive bøker speiler livet. *Dagbladet, kultur*. Hentet fra www.dagbladet.no
- Blatt, T. M. (2014). *Hvis du lyver*. Oslo: Cappelen Damm.
- Eikenes, Å. H. (2016, 4. november). «Skam» får fleire unge til å ta kontakt med Ungdomstelefonen. *Framtida.no*. Hentet 17. mai 2017 fra <http://www.framtida.no/articles/skam-far-fleire-unge-til-a-ta-kontakt-med-ungdomstelefonen#.WR4CsfmLTIU>
- Fretheim, T. (2016). *Leons hemmelighet*. Oslo: Cappelen Damm.
- Gaux, M. (2010). *Fluen*. Oslo: Gyldendal.
- Gundersen, M. (2010). Bibliotek- og informasjonsvitenskap. I B. Smestad (Red.), *Ressurspakke for undervisning om homofili i profesjonsutdanningene* (s. 77-87). Oslo: Høgskolen i Oslo.
- Hauge, C. B. & Nguyen, L. (2016, 6. desember). «Skam» hjalp Jonathan (19) ut av skapet. *Nrk, Buskerud*. Hentet fra <https://www.nrk.no/>
- Hegna, K., Kristiansen, H. W. & Moseng, B. U. (1999). *Levevilkår og livskvalitet blant lesbiske kvinner og homofile menn*. [Oslo]: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring. Hentet 9. mai fra http://nova.no/asset/6857/1/6857_1.pdf
- Hellestund, T. (2008). *Identitet på liv og død: marginalitet, homoseksualitet og selvmord*. Oslo: Spartacus.
- Huneke, S. C. (2016, 16. februar). *The gay-suicide stereotype kills gay people, and must end*. Hentet 5. mai 2017 fra <https://aeon.co/ideas/the-gay-suicide-stereotype-kills-gay-people-and-must-end>
- Iphil. (2010). *De fortapte barns frelser*. [Troms]: [Skániid girjje].
- Jägerfeld, J. (2014). *Jeg er så jævla easygoing*. Oslo: Aschehoug.
- LHBT: status 2014, faktahefte. Kunnskap om levekår og livskvalitet for lesbiske, homofile, bifile og transpersoner* (2014). Tønsberg: Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. Hentet 8. mai 2017 fra <https://www.bufdir.no/Lhbt/Dokumentside/?docId=BUF00002493>
- Lövestam, S. (2016). *Som ild*. Oslo: Gyldendal.
- Monrad-Krohn, V. A. (2016a, 17. november). 5 bøker med «problemfri homofili». *Nrk, kultur og underholdning*. Hentet fra <https://www.nrk.no>
- Monrad-Krohn, V. A. (2016b, 17. november). Må homofili være et problem? *Nrk, kultur og*

underholdning. Hentet fra <https://www.nrk.no>

Nelson, J. (2015). *Jeg gir deg sola*. Oslo: Gyldendal.

Sáenz, B. A. (2012). *Aristotle and Dante discover the secrets of the universe*. New York: [Simon & Schuster].

Röndahl, G., Innala, S., & Carlsson, M. (2008, 22. september). To Hide or Not to Hide, That Is the Question!. *Journal of Homosexuality*, 52:3-4, 211-233, DOI:10.1300/J082v52n03_10

Sibeko, G. J. J. (2009). *Vingespenn*. Oslo: Gyldendal.

Sigvartsen, A. L. (2013, 5. mai). Vil ha flere skeive bøker med positive historier. *Nrk, kultur og underholdning*. Hentet fra <https://www.nrk.no>

Skeiv ungdom. (udatert). *Skeive fakta*. Hentet 28. april 2017 fra <http://www.skeivungdom.no/skeive-fakta/>

Slettan, Svein (2014): Om Ungdomslitteratur. I Slettan, Svein (red): *Ungdomslitteratur- ei innføring*. S. 9-27. Oslo: Cappelen Damm akademisk.

Steinholm, M. (2016). *Nærmere kommer vi ikke*. Bergen: Vigmostad Bjørke.

Sangteksten i forordet er hentet 18. mai 2017 fra:

<http://www.azlyrics.com/lyrics/radicalface/secretsellardoor.html>